

סילבוס לקורס: מתודולוגיה איכותנית - שנה"ל תשע"ט (2018-2019)

מס' הקורס - סמסטר א': 129-2-0241 ; וסמסטר ב': 129-2-0101.

צוות הקורס:

ד"ר סראב אבורביעה. דואר אלקטרוני: sarab@bgu.ac.il.

שעות השיעור: יום ג', בין השעות 10:15 - 11:45.

שעת קבלה: יום ג', בין השעות 13:00 - 12:00, **בתיאום מראש**.

יעל רקוץ'. דואר אלקטרוני: yarakocz@gmail.com או yaelrak@post.bgu.ac.il.

שעת התרגול: יום ג', בין השעות 12:15 - 13:00.

שעת קבלה: יום ג', 13:00 - 14:00, **בתיאום מראש**.

ניר קורן. דואר אלקטרוני: korenir@gmail.com או korni@post.bgu.ac.il.

שעות התרגול: יום ג', בין השעות 13:15 - 14:00.

שעת קבלה: יום ג', 12:00 - 13:00, **בתיאום מראש**.

מטרת הקורס:

מטרתו של קורס זה היא לספק לסטודנטים היכרות כללית עם המחשבה המחקרית "האיכותנית" בחינוך והתנסות מעשית במרכיבים של שיטות איכותניות. במסגרת הקורס, נדון בהנחות היסוד האונטולוגיות והאפיסטמולוגיות העומדות בבסיס פרדיגמות מחקריות "איכותניות", נעמוד על ההבדלים בין גישות מחקריות שונות, ונדון בשאלות מתי ראוי להשתמש באיזו שיטה ומהם תפקידיהן השונים ותרומותיהן לתיאוריה ולעשייה החינוכיות. כמו כן, נעסוק בשאלות אתיות ואפיסטמולוגיות כגון מה תפקיד החוקר/ת במחקר איכותני ומה היא אמינות ורפלקסיביות מחקרית. בסיום הקורס, הסטודנטים -

- יבינו את המחשבה המתודולוגית במחקר "האיכותני": הנחות, תיאוריות, זרמים, עקרונות, שיטות ובעיות.
- יתנסו בכלי מחקר מרכזיים לאיסוף וניתוח נתונים.
- יעצבו תכנית מחקר.
- יבקרו מחקרים של אחרים.
- יבינו את תרומותיו הפוטנציאליות של המחקר ושל ההשקפה האיכותניים לעשייה החינוכית.

מבנה הקורס:

מטלות	תרגול	שיעור	תאריך	
סמסטר א'				
	היכרות ותיאום ציפיות	מהו מחקר איכותני?	16.10	1
	ניסוח שאלות מחקר	רפלקסיביות ומיקום החוקר	23.10	2
אין שיעור - יום שבתון לרגל הבחירות המוניציפליות			30.10	
הגשת תרגיל ללא-ציון: מאפייני המחקר האיכותני	עיבוד מאפייני המחקר האיכותני משיעור מס' 1	אתנוגרפיה	06.11	3
	התנסות בתצפית בשטח	תצפית ועבודת השדה	13.11	4
הגשת תרגיל 2 ללא-ציון: טבלת תצפית	דגימה	דגימה	20.11	5
	התנסות בראיון בשטח	מחקר נרטיבי-ביוגרפי	27.11	6

7	04.12	הריאיון ככלי מחקר	ניתוח התנסות בראיון	הגשת תרגיל 3 ללא-ציון: תמליל ראיון
8	11.12	ניתוח תמטי	חלוקה לתמות	
9	18.12	תיאוריה מעוגנת בשדה	ניתוח תמטי : פרשנות	הגשת תרגיל 4 ללא-ציון: עץ קטגוריות
10	25.12	מחקר פעולה	ניתוח ראיון	
11	01.01	הדרכה בספרייה/חדר מחשבים (מאגרי מידע)	סקירת ספרות	הגשת מטלת 'ניתוח ראיון'
12	08.01	מבנה המחקר וכתובת הצעה	סיכום סמס' והסבר משימות	
סמסטר ב'				
05.02 - הגשת מטלת 'סקירת ספרות'				
1	26.02	מבנה מחקר ודוגמא להצעת מחקר	פגישות אישיות	
2	05.03	אתיקה במחקר האיכותני	פגישות אישיות	
3	12.03	פגישות אישיות	פגישות אישיות	
4	19.03	קבוצת מיקוד	התנסות בקבוצת מיקוד	
5	26.03	הרצאת אורח איריס טבק : עירוב שיטות מחקר	עירוב שיטות מחקר	
6	02.04	הרצאת אורח אדם לפסטיין : ניתוח שיחה	ניתוח שיח	
7	09.04	הדרכה בספרייה תוכנת refworks		
חופשת פסח			14-27.04	
23.04 - הגשת מטלת 'ביקורת מאמר' - אופציה				
	30.04	פרזנטציות	פרזנטציות	
	07.05	פרזנטציות	פרזנטציות	
	14.05	פרזנטציות	פרזנטציות	
	21.05	פרזנטציות	פרזנטציות	
	28.05	פרזנטציות	פרזנטציות	
	04.06	פרזנטציות	פרזנטציות	
	11.06	מתודולוגיה פמיניסטית וניתוח רב צירי (intersectionality)	השלמת פרזנטציות	הגשת מטלת 'ביקורת מאמר' - אופציה ב'
	18.06	סיכום	סיכום	16.07 - הגשת הצעת מחקר מסכמת

חומר הקריאה:

חומרי הקריאה מהווים את הבסיס המקדים לדיונים שיתרחשו הן בהרצאה והן בקבוצות התרגול, ולכן הציפייה היא שהסטודנטיות והסטודנטים יקראו את כלל חומרי הקריאה לפני ההרצאות או התרגולים שעוסקים בהם. ההרצאות והתרגולים יתבססו על ההנחה כי המאמרים נקראו, ולכן סביר שסטודנטיות וסטודנטים שלא יקראו את חומרי הקריאה הנדרשים, ייתרמו הרבה פחות מאשר אלו שיגיעו לאחר קריאת החומרים. **שימו לב! יש להגיע להרצאות ולתרגולים עם חומרי הקריאה עצמם (מומלץ בעותק קשיח).**

דרישות הקורס:

הסטודנטים והסטודנטיות נדרשים לקרוא את המאמרים באופן שוטף, להגיע להרצאות ולתרגולים, להשתתף בהם באופן פעיל ולמלא את המשימות שיינתנו לאורך השנה: מטלות, עבודות, תרגילים. צוות ההוראה מתחייב, מצידו, לספק תמיכה בכל הנוגע ללמידה ולהבנה של החומר הלימודי ומעודד את הסטודנטים והסטודנטיות לבוא לשעות הקבלה עם כל שאלה שהיא. **אנחנו ממליצים ללמוד באופן שוטף לאורך כל השנה ולא להמתין לעבודות ולתרגילים, זאת על-מנת להפנים את החומר בצורה הטובה ביותר.**

מרכיבי הציון הסופי:

1. **נוכחות בשיעורים ובתרגולים (5% מהציון השנתי):**
הנוכחות בתרגולים ובהרצאות היא חובה, ואף משפיעה על הציון הסופי בקורס. על-מנת לקבל את כל הניקוד על נוכחות, יש להגיע לפחות ל-80% מהתרגולים. חיסורים נוספים יגררו פגיעה בציון.
2. **ארבעה תרגילי עובר/לא-עובר (10% מהציון השנתי):**
בחלקו הראשון של סמסטר א', תידרשו להגיש 4 תרגילים קצרים לבדיקה ללא ציון. הערכת מטלות אלו תהיה ברמת עובר/לא-עובר, אך תרגיל שלא יעמוד בדרישות המינימליות יגרור פגיעה בציון.
3. **מטלת ניתוח ראיון (10% מהציון השנתי) - לקראת אמצע סמסטר א'.**
4. **מטלת סקירת ספרות (15% מהציון השנתי) - לקראת סיום סמסטר א'.**
5. **מטלת ביקורת מאמר (10% מהציון השנתי) - לאורך סמסטר ב', בחירה של 1 מתוך 2.**
6. **פרזנטציית הצעת-מחקר (15% מהציון השנתי) - לאורך סמסטר ב'.**
7. **הצעת מחקר מסכמת (35% מהציון השנתי) - בסיום הקורס.**

הערות נוספות לחישוב הציון:

1. לפי דרישת המחלקה, על הסטודנטים להשיג ציון 70 לפחות על-מנת לעמוד בדרישות הקורס.
2. כלל משימות הכתיבה צריכות להיות מודפסות בגופן David, בגודל 12, רווח כפול בין השורות, שוליים 2.5 ס"מ, להיכתב ע"פ כללי כתיבה אקדמית ולהיות מלוות בביבליוגרפיה.
3. שימו לב! את כלל משימות יש להגיש לתאי המתרגלים או למערכת ה-Moodle, בהתאם לתאריכי ההגשה שמפורסמים בסילבוס. משימות אשר יוגשו באיחור, יגררו פגיעה בציון.

4. יושר אקדמי

הציפייה היא שהעבודות המוגשות בקורס זה תהיינה תוצר של עבודתם של הסטודנטים הרשומים בקורס. הגשת עבודות שנעשו על ידיכם עבור קורס אחר, או עבודות שנעשו על ידי אנשים שאינם רשומים בקורס ואינם מופיעים ברשימת המגישים של העבודה או העתקה של אפילו קטעים בודדים מעבודות שנקנו מסוכנויות ומאתרי אינטרנט נחשבים כהפרה של היושר האקדמי. בכתיבת עבודות, כאשר יש שימוש ברעיונות המועלים במאמרים נהוג להביע את הרעיון במילים חדשות/פרי עט/ה של הכותב/ת ולציין מראה מקום להוגה הרעיון המקורי (קרי: שם המחבר ושנת המאמר בסוגריים). במקרה שיש שימוש במילות הוגה הרעיון, המחבר המקורי, יש לשים את הציטוט במירכאות ולציין מראה מקום. ציטוטים העולים על 40 מילים מוצגים בפסקה מוזחת (indent) עם מראה מקום. שימוש ברעיון המועלה במקור אחר ללא מראה מקום ו/או שימוש בניסוח המקורי ללא מראה מקום נחשבים לגניבה ספרותית, פלגיאט (plagiarism), ומפריים את כללי היושר האקדמי ובמקרים רבים אף נחשבים לעבירה פלילית. כמו כן, במראי המקום שבטקסט יש לכלול רק טקסטים שקראתם בפועל. אם אתם מסתמכים על ספרות שניונית, למשל, סיכום ש-ד"ר X כתב במאמרו (שאותו קראתם) על עבודתו של ויגוצקי, יש לציין במראה המקום את מאמרו של ד"ר X ולא את ויגוצקי, או לציין כך: (ויגוצקי, 1962, כפי שנדון אצל X, 1998).

מהו מחקר ומהו מחקר איכותני?

Denzin, N.K, and Lincoln, Y. S. (2000) *The Discipline and Practice of Qualitative Research* in N.K Denzin Y.S. Lincoln (Eds) *Handbook of Qualitative Research*, pp.1-28, Thousand Oaks: Sage Publication

להגשה במודל עד 30.10

כיצד באים לידי ביטוי מאפייני המחקר האיכותני במאמר:

ארדרין לורן.2010. "נתיבי השיבה: נשים פלסטיניות בישראל אחרי האוניברסיטה" בתוך, אבורביעה-קוידר סראב ונעמי וינר לוי (עורכות), נשים פלסטיניות בישראל: זהות יחסי כוח והתמודדות (עמ' 123-148). ירושלים, מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד

רפלקסיביות ומיקום החוקרות

אבורביעה-קוידר, סראב. 2010. "רפלקסיביות במחקר נרטיבי- המקרה של מחקר פמיניסטי ילידי". בתוך גבריאלה ספקטור-מרזל, רבקה תובל משיח (עורכות), מחקר נרטיבי-תאוריה, יצירה ופרשנות (עמ' 155-177), מאגנס, האוניברסיטה העברית.

Fahim, H & Helmer, K. 1980. "Indigenous Anthropology in non-western countries: A further elaboration" *Current Anthropology* 21: 644-653.

אתנוגרפיה

צבר-בן יהושע, נ. (2001) אתנוגרפיה בחינוך. בתוך צבר-בן יהושע (עורכת) *מסורות וזרמים במחקר האיכותני (עמ' : 104-137)*. אור יהודה: דביר

Green, J. L., & Bloome, D. (1997). A situated perspective on ethnography and ethnographers of and in education. In S. B. Heath, J. Flood & D. Lapp (Eds.), *Handbook for research in the Communicative and Visual Arts* (pp. 1-41). New York: Macmillan

תצפית ועבודת השדה

שקדי, א. (2003) *מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תאוריה ויישום* (פרק 4). תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב.

Spradley (1980) *Participant Observation* (pp. 53-72). New York: Holt, Rinehart and Winston.

דגימה

Patton, M.Q. (2002) *Qualitative Research & Evaluation Methods* (pp. 230-246). Thousand Oaks: Sage Publications.

מחקר נרטיבי ביוגרפי

אלבז-לוביש, פ. (2001) מחקר נרטיבי-ביוגרפי בחינוך ובהוראה, בתוך צבר-בן יהושע (עורכת) *מסורות וזרמים במחקר האיכותני (עמ' 141-165)*. אור יהודה: דביר

Johnson-Bailey, J. (2002). Cathy: The wrong side of the tank. In M. B. Sharan (Ed.), *Qualitative research in practice: examples for discussion and analysis* (pp. 314-326). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

הראיון ככלי מחקר

שקדי אשר. 2003. "ראיון העומק". בתוך מלים המנסות לדעת: מחקר איכותני-תאוריה ויישום (עמ' 69-79). רמות: האוניברסיטה העברית

Measor, L. (1985). Interviewing: A strategy in qualitative research. In R. G. Burgess (Ed.), *Strategies for Educational Research: Qualitative methods* (pp.55-77). London: The Falmer Press.

Rubin, H.J. and Rubin, I.S (1995) *Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data* (Ch. 7 and 8). Thousand Oaks: Sage Publication.

ניתוח תמטי

שקדי, א. (2003) *מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תאוריה ויישום*, (פרקים 5-7). תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב.

Silverman, D. (1993) *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing talk, text and interaction* (Ch. 4). London: Sage Publication.

Dey, I. (1993) *Qualitative Data Analysis: A User-Friendly Guide for Social Scientists* (Ch. 3). London: Routledge.

תאוריה מעוגנת בשדה

גבתון, ד. (2001) תיאוריה מעוגנת בשדה, בתוך צבר-בן יהושע, נ. (עורכת) *מסורות וזרמים במחקר האיכותי* (עמ' 195-227), אור יהודה: דביר

Chi-Kin Lee, J. and Yin, H.B. (2011), Teachers' Emotions in a Mandated Curriculum Reform: A Chinese Perspective. In C. Day, J. C.-K. Lee (eds.), *New understandings of teachers' work, Professional Learning and Development in Schools and Higher Education 6* (pp. 85-104)

Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1968). *The Discovery of grounded theory. Strategies for qualitative research* (Ch. 1-2). Weidenfeld & Nicolson: London.

מחקר פעולה

היימן, ר. (2002), מודל למחקר פעולה שיתופי כאמצעי לפיתוח מקצועי של מורים בבית הספר. בתוך א. שי וי. בר-שלום (עורכים) *המחקר האיכותני בחקר החינוך: מהתיאוריה אל השדה ומהשדה אל התיאוריה* (עמ' 279-297). ירושלים: המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין.

צלרמאיר, מ. (2001), מחקר פעולה בחינוך, בתוך צבר-בן יהושע, נ. (עורכת) *מסורות וזרמים במחקר האיכותי* (עמ' 307-342). אור יהודה: דביר.

קבוצת מיקוד

Morgan, D.L. (1997). *Focus Groups as Qualitative Research* (Ch. 2). Thousand Oaks: Sage Publication

אתיקה במחקר איכותני

דושניק, ל. וצבר-בן יהושע, נ. (2001) אתיקה של המחקר האיכותני בתוך צבר-בן יהושע, נ. (עורכת) *מסורות וזרמים במחקר האיכותני*, אור יהודה: דביר.

Scheper-Hughes, N. (2000). Ire in Ireland. *Ethnography*, 1(1), 117.

עירוב שיטות מחקר

Johnson, O & Turner (2007). Toward a definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed methods Research*, 1: 112-133.

ניתוח שיחה

Heritage, J. (2005). Conversation Analysis and Institutional Talk. In K. Fitch & R. Sanders (Eds.), *Handbook of Language and Social Interaction* (pp. 103-146). Mahwah NJ: Erlbaum

Wooffitt, R., & Widdicombe, S. (2006). Interaction in interviews. In P. Drew, G. Raymond & D. Weinberg (Eds.), *Talking and interaction in social research methods* (pp. 28-49). London: SAGE.

מתודולוגיה פמיניסטית וניתוח רב-צירי (intersectionality)

הקר דפנה, לביא-גיא מיה, קרומר נבו מיכל. 2014. "הזמנה לדיון במתודולוגיות מחקר פמיניסטיות", בתוך מיכל קרומר נבו, מיה לביא-גיא ודפנה הקר (עורכות), *מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות (עמ' 54-7)*, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, מגדרים

McCall Leslie.(2005). The Complexity of Intersectionality. *Signs*, Vol. 30, No. 3 (Spring 2005), pp. 1771-1800.

כלל המאמרים וחומרי הקריאה נמצאים באתר הקורס.

קורס מעניין ומהנה, בהצלחה,
צוות הקורס - סראב, יעל וניר.